

РОЗДІЛ VI. ПРОБЛЕМИ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

УДК 78.785

Балог Габор

Віденська консерваторія, Будапешт

ORCID ID 0000-0002-5869-9657

DOI 10.24139/2312-5993/2021.03/529-541

ГОТОВНІСТЬ МУЗИКАНТІВ-ІНСТРУМЕНТАЛІСТІВ ДО СЦЕНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

У статті досліджено проблему готовності музикантів-інструменталістів до сценічної діяльності. Зроблено висновок, що здатність музикантів-інструменталістів до саморегуляції є важливою умовою формування їх готовності до сценічної діяльності, адже завдяки саморегуляції регулятивні впливи інтерпретаторів передаються на процеси сприймання, переробки й реалізації як текстових, так і виконавських компонентів музичних творів. Проаналізовано психологічну завадостійкість як важлива складова готовності музикантів-інструменталістів до сценічної діяльності.

Ключові слова: музиканти-інструменталісти, сценічна діяльність, феномен готовності, психічний стан, самонавіювання, саморегуляція, процес сприймання, музичний твір.

Постановка проблеми. Проблема готовності музикантів-інструменталістів до сценічної діяльності турбувала не одне покоління визначних виконавців та педагогів. Вона досліджувалася науковцями у психологічному, педагогічному, акмеологічному, праксеологічному, мистецтвознавчому та інших напрямках. Феномен готовності до професійної діяльності також набув опрацювання в міжгалузевому науковому просторі (психолого-педагогічному, педагогічно-акмеологічному, педагогічно-праксеологічному, психолого-фізіологічному тощо).

Аналіз актуальних досліджень. У кінці XIX – на початку XX століть у науці простежувалося значне ототожнення феноменів готовності та настанови, оскільки обидва вони розглядалися як психічний стан особи, котрий спричиняє поведінку або діяльність (Д. Узнадзе). У середині XX століття під готовністю вже розуміється якісний показник саморегуляції людської поведінки (Г. Оллпорт). Починаючи з 50-х рр. XX століття і до сьогодні, дефініція поняття «готовність» вивчається в контексті теорії діяльності (зокрема, професійної діяльності) (Г. Гагаєва, М. Дьяченко, Л. Кандибович, Л. Нерсесян, К. Платонов, В. Пушкін, В. Шадріков та ін.).

Мета статті. Таким чином, різнобічність наукових підходів до розуміння поняття «готовність» переконливо свідчить про його багатогранність. Загалом, під готовністю слід розуміти згоду зробити щось або ж стан, за якого

все зроблено і є готовим для використання у процесі певної діяльності. Зокрема, деякі науковці схильні розглядати готовність не лише як основу здійснення діяльності, але і як фундаментальну умову виконання діяльності (А. Асмолов, М. Дьяченко, Н. Левітов, Л. Кандибович та ін.).

Методи дослідження. Питання готовності детально розглянуто в сучасній психологічній науці. Готовність визначається психологами як провідний складник діяльності. Так, А. Маркова стверджує, що «психологічна готовність до праці – це установка на працю, стан мобілізації всіх психологічних і психофізіологічних систем людини, які забезпечують ефективне виконання певних дій (Маркова, 2016, с. 106). Будь-якій праці передують готовність до професійної діяльності, яка характеризується як:

- психічний стан;
- передстартова активізація особистості, яка, у свою чергу, містить осмислення нею своєї мети і проміжних цілей та оцінку умов діяльності;
- віднайдення способів дій;
- прогнозування мотиваційних, вольових та інтелектуальних зусиль, спрямованих на досягнення успішної діяльності;
- ймовірність досягнення успіху;
- мобілізація психофізіологічних ресурсів організму для досягнення мети;
- самонавіювання в досягненні мети тощо (Піаже, 1994, с. 144-158).

За сучасними психологічними дослідженнями, будь-яка діяльність особистості детермінується попередньою готовністю особистості до її здійснення, на яку безпосередньо впливає специфіка діяльності в поєднанні з сукупністю зовнішніх та внутрішніх умов (Аболин, 1990, с. 24-25).

Слід зазначити, що прибічники функціонального підходу під час визначення поняття «готовність» послуговуються різною термінологічною базою, зокрема:

- «загальним станом» (М. Левітов);
- «емоційним станом» (Г. Ганаєва);
- «психічним станом» (Т. Желязкова, В. Пушкін та Л. Нерсисян);
- «станом мобілізованої готовності» (А. Андреева);
- «особливим особистісним станом» (Ф. Рекешева);
- «змiнами у психiці особистостi, вiдповiдними до специфiки діяльності» (Ф. Генон) тощо.

Натомість, низка науковців розуміють готовність як більш складне психічне утворення.

Зокрема, С. Тарасова трактує означений феномен як психолого-педагогічну таксономію, а П. Харченко – як внутрішнє поєднання усіх без виключення структурних складників психіки особистості.

Г. Ібрагімов, досліджуючи феномен готовності до педагогічної діяльності, вважає його основним критерієм оцінки підготовленості фахівців до майбутньої професійної діяльності. Він наголошує на тому, що саме відсутність готовності є причиною неконкурентоспроможності багатьох випускників вищих закладів освіти.

Педагогічна наука під час інтерпретації поняття «готовність» розрізняє її теоретичний і практичний аспекти. Так, на думку В. Сластьоніна, теоретична готовність являє собою поєднання педагогічних, психологічних та вузькоспеціальних знань, а також наявність у особистості прогностичних, аналітичних, рефлексивних і проєктивних умінь.

Саме завдяки такій узагальненості теоретична готовність проявляється в умінні особистості мислити і слугує основою для формування практичної готовності, котра, на думку В. Сластьоніна, може проявлятися в комунікативних та організаторських уміннях, а також зовнішньо спрямованих діях. Дослідник також приділив значну увагу питанню виокремлення складників готовності до професійної педагогічної діяльності, серед яких:

- наявність зацікавленості у професійній діяльності (умотивованість), а також усвідомлена потреба в неперервній самоосвіті;
- науково-теоретична готовність (наявність достатнього обсягу знань, умінь і навичок з фаху);
- психологічна готовність (чітко сформована установка на педагогічну діяльність);
- психофізіологічна готовність (урахування особистістю власних психофізіологічних особливостей під час здійсненні професійної діяльності);
- фізична готовність (належний стан здоров'я особистості, який повністю відповідає всім вимогам професії).

На особливу увагу заслуговує акмеологічний підхід до розуміння поняття «готовність», сутність якого полягає у віднайденні закономірностей, які стимулюють особистість до самореалізації її творчого потенціалу і розвитку її творчих задатків до професійної діяльності.

На думку І. Семенова, саме за допомогою акмеологічного підходу видається можливим комплексно дослідити будь-яку особистість, розглядаючи в нерозривній єдності всі її суб'єктивно-діяльнісні й особистісні

характеристики. А це, у свою чергу, дозволяє вдосконалювати життя і діяльність особистості в усіх аспектах, що є головною метою акмеології.

Слід зазначити, що з позицій акмеології проблема готовності особистості до професійної діяльності розглядається в трьох площинах, а саме:

1) індивідуально-особистісній (готовність – це інтегральне утворення, комплекс різноманітних властивостей);

2) особистісно-діяльнісній (готовність – це цілісний усебічний прояв особистості, який забезпечує високу ефективність діяльності);

3) функціональній (готовність – це коротко- або довготривалий стан, у якому мобілізуються психофізичні ресурси організму, а також активізуються психічні функції) (Ананьєв, 2002, с. 243-256).

Узагальнення вищевикладеної інформації надає підстави гіпотетично припустити, що акмеологічний підхід до розуміння поняття «готовність» може слугувати основою для подальшого дослідження обраної проблеми, оскільки він розкриває передумови для самовдосконалення виконавської майстерності музикантів-інструменталістів у ЗВО як під час уявної побудови інтерпретаційної моделі музичних творів, так і в процесі її сценічної реалізації.

Виклад основного матеріалу. Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що дослідження готовності музикантів-інструменталістів у ЗВО до сценічної діяльності неможливе поза праксеологічним підходом до розуміння поняття «готовність», оскільки однією з його провідних ідей є «потенціалізація», тобто готовність до діяльності, досягнутої шляхом цілеспрямованих тренувань.

Як відомо, праксеологія – це наука про успішну цілеспрямовану діяльність. Засновник польської школи праксеології Т. Котарбінський розумів її як «граматику дії», що вивчає загальні шляхи й засоби підвищення ефективності будь-якої праці як у кількісному, так і в якісному аспекті.

Слід зазначити, що наразі праксеологія знаходиться тільки в стадії становлення і є порівняно новим підходом до вивчення феномена діяльності. Саме тому низка науковців бачить у ній виключно науку про організацію праці зі сферою застосування, обмеженою тільки раціоналізацією виробництва.

Праксеологічний підхід до формування готовності фахівців обов'язково передбачає як оцінку професійних явищ з позицій перспективи їх розвитку в заданому напрямі, так і прогнозування результатів майбутньої діяльності. При цьому планування майбутніх дій повинне характеризуватися досяжністю, конкретністю, точністю й

відсутністю протиріч. Таке планування поєднується з цілепокладанням і постановкою як стратегічних, так і тактичних (проміжних) цілей.

Отже, праксеологічний підхід дозволяє нам визначити основні принципи досконалої педагогічної діяльності, спрямованої на формування готовності музикантів-інструменталістів у закладах вищої освіти до сценічних виступів, а саме:

- цілепокладання педагогічної діяльності (визначення головної мети, а також другорядних, першопочаткових, проміжних і кінцевих цілей навчання й виховання музикантів-інструменталістів);

- уміння співставляти, порівнювати, аналізувати поставлену мету і отримані результати інтерпретаторської діяльності як у звичних умовах, так і в процесі сценічних виступів;

- прогнозування результатів педагогічної діяльності з урахуванням індивідуальних особливостей виконавської культури музикантів-інструменталістів;

- планування майбутніх дій, спрямованих на досягнення високої успішності сценічної діяльності музикантів-інструменталістів;

- підготовку до майбутньої сценічної діяльності, яка містить велику тренувально-підготовчу роботу щодо набуття виконавських умінь і навичок музикантів-інструменталістів;

- інгвіляцію, тобто вміння не керуватися у власній діяльності як перебільшеним опікуванням, так і автократичним тиском на особистість музикантів-інструменталістів.

Звичайно, рівень досконалості навчального процесу музикантів-інструменталістів у закладах вищої освіти визначається результативністю їх сценічної діяльності. Загальновідомо, що чим менше в діях педагога-музиканта негативних ознак, тим вищим є їх фаховий рівень. Таким чином, логіка педагогічних категорій, що розглядаються, полягає не в підготовці однакової безлічі, а в єдності різноманіття, і виражає їх загальну спрямованість.

Це протиріччя не розкладає педагогічний процес і педагогічну діяльність на різні потоки, а являє собою своєрідну форму зв'язку двох боків обох явищ. Єдність цих категорій полягає не тільки в неможливості їх існування окремо одне від одного, але й у тому, що багатоваріантність педагогічної діяльності не є безмежною – вона включена в загальні межі педагогічного процесу. Таким чином, соціальна мета педагогічної діяльності і педагогічного процесу єдина для обох явищ і виключає всі інші варіанти. Утім, у контексті цієї закономірності можливі різні варіанти шляхів її досягнення.

Отже, завдяки взаємозв'язку і взаємодії педагогічної діяльності й педагогічного процесу, останній стає цілісним і стійким утворенням, яке забезпечує формування готовності музикантів-інструменталістів у ЗВО до сценічних виступів.

У музичній педагогіці феномен «готовності» до сценічної (професійної) діяльності досліджували К. Завалко, Л. Котова, Ю. Цагареллі, Д. Юник та інші науковці. Аналіз їх праць засвідчив, що процес формування готовності до інноваційної діяльності вимагає урахування не тільки акмеологічного та праксіологічного, а й деяких інших підходів, зокрема:

- гуманістичного;
- синергетичного;
- системного.

Гуманістичний підхід до розуміння поняття «готовність» етимологічно пов'язаний із поняттями гуманізму та гуманності. Гуманізм як напрям суспільної думки бере свій початок ще в епоху античності, а його основні положення зазнали найактивнішого розвитку в епоху Відродження, залишаючись актуальними й сьогодні.

Відповідно до гуманістичного світогляду, мірилом усіх речей є людина, особистість. У свою чергу, під гуманністю як соціально-психологічною властивістю особистості слід розуміти зумовлену моральними нормами і цінностями систему установок на соціальні об'єкти. Ця система установок представлена у свідомості особистості у вигляді переживань, які знаходять свій вияв у комунікативній чи будь-якій іншій сфері професійної діяльності (Зязюн, 2004, с. 21).

Слід зауважити, що глобальна система гуманізму відзначається універсальністю й автономністю, тобто вона притаманна всім без виключення соціальним системам і, водночас, не залежить від історичних чи ідеологічних постулатів.

Необхідно зазначити, що перехід до особистісно орієнтованої освіти можливий виключно за умови реалізації суб'єкт-суб'єктних відносин, тобто коли:

- педагог вважає студентів активними учасниками освітнього процесу;
- педагог усвідомлено розвиває у студентів здатність до самопізнання і самореалізації;
- педагог максимально наближує музично-освітній процес до світоглядних орієнтирів студентства (Бех, 2008, с. 255-263).

Отже, вихідні положення гуманістичного підходу до розуміння поняття «готовність» доцільно застосовувати під час формування

готовності музикантів-інструменталістів у ЗВО до сценічних виступів, оскільки вони забезпечують розвиток вільної особистості, здатної самостійно приймати рішення на основі власної оцінки умов прилюдної діяльності і власно побудованої системи цілей.

Сутність синергетичного підходу до розуміння поняття «готовність» полягає у визначенні оптимальних меж керованості, урахуванні значущих для особистості випадковостей, а також у формуванні нового стилю мислення в організації управління вищою ланкою освіти. Сучасна синергетика виконує роль теорії самоорганізації освітньої парадигми, за якою аналізується її розвиток у нерозривному зв'язку з індивідуальними особливостями особистості студентів.

До принципів, які лежать в основі методології синергетичного підходу до розуміння поняття «готовність», належать:

- самоорганізація;
- самоконструювання;
- резонансність управління;
- поліваріантність шляхів розвитку системи.

Отже, ідеї синергетики також доцільно застосовувати під час формування готовності музикантів-інструменталістів у ЗВО до сценічних виступів, оскільки вони передбачають визнання здатності студентів до самоорганізації, активного творення власного світогляду і поліваріантності навчальної діяльності, а також визнання потенціалу системи особистісних виконавських якостей, сформованої завдяки неперервному обміну інформацією зі слухачами.

Цінність останнього (системного) підходу до розуміння поняття «готовність» полягає в розгляді означеного феномену як системної і цілісної взаємодії всіх його компонентів (кожної підсистеми) з урахуванням максимальної мобілізації енергетичних ресурсів для досягнення бажаного кінцевого результату. У психолого-педагогічній літературі системний підхід зазвичай реалізується у трьох аспектах, а саме:

- морфологічному;
- структурному;
- функціональному.

Отже, узагальнення всієї вищевикладеної інформації стосовно гуманістичного, синергетичного й системного підходів до розуміння поняття «готовність» дозволяє зазначити таке:

- формування готовності музикантів-інструменталістів у ЗВО до сценічних виступів на засадах гуманістичного підходу слід здійснювати в

контексті гуманізації вищої освіти, зосередивши увагу на базових цінностях музичного мистецтва, а також на шляхах реалізації творчого потенціалу виконавців;

- формування готовності музикантів-інструменталістів у ЗВО до сценічних виступів на засадах синергетичного підходу слід здійснювати в контексті інноваційної діяльності, котрій властива відкрита багаторівнева форма творчої самодетермінації;

- формування готовності музикантів-інструменталістів у ЗВО до сценічних виступів на засадах системного підходу слід здійснювати в контексті усвідомлення означеного процесу як алгоритму, що містить різноманітні, функціонально взаємопов'язані компоненти.

Д. Юник розглядає готовність музикантів-інструменталістів до сценічної діяльності з позицій їх технічної оснащеності та підготовленості концертної програми, які виступають внутрішніми макропоказниками означеного феномену (Юник, 1996, с. 32-33).

Педагогічна наука умовно виділяє три види складних завдань. До першого з них належать завдання, виконання яких відбувається на основі автоматизованих дій, тобто навичок. При цьому складність означеного виду завдань залежить від декількох параметрів:

- кількості складників однієї навички;
- якості автоматизації всіх виконавських дій кожної навички;
- зовнішньої чи внутрішньої (особистісної) вимогливості до точного виконання кожної з дій.

Стосовно першого параметру складності завдань, доцільно зазначити, що збільшення кількості складників навички ускладнює завдання. Однак, завдання ускладнюються тільки тоді, коли призначені для відтворення навички мають ледь помітну різницю в ускладнених елементах.

Другий параметр складності завдань передбачає, що якісно автоматизовані стереотипні дії менше підлягають дезорганізуючому впливу емоціогенних умов, тому надійність їх виконання залишається високою, а у випадку оптимального рівня збудливості може навіть перевищувати той рівень виконання, що демонструвався особистістю у звичних умовах діяльності.

Показники третього параметра складності завдань характеризуються абсолютною чи варіативною точністю виконання дій. Якщо під час багаторазового повторення дії відтворюються одним і тим самим способом, то формування навичок абсолютної точності виконання буде ефективним. Втім, це ускладнює використання цих навичок в умовах, що

потребують варіативності, тому необхідно під час формування навичок досягати певного рівня їх гнучкості (Юник, 1996, с. 20, 285, 352).

Складні завдання другого виду обов'язково виконуються в нестатичних умовах з необхідністю координувати дії, реагуючи таким чином на зміну умов. За дослідженнями Я. Рейковського, ступінь складності такого виду завдань залежить від кількості координованих елементів, часових проміжків між необхідністю координувати дії, а також від складності кожної такої координації.

Дослідник стверджує, що координація навіть дуже якісно автоматизованої дії завжди потребує значних зусиль, а різноманітність елементів вимагає від індивідів арсеналу відповідної кількості операцій управління і контролю. Варто наголосити, що завдання додатково ускладнюються за умови виникнення дефіциту часу в режимі безперервної діяльності, чим характеризується сценічна діяльність музикантів-інструменталістів.

Характерною особливістю завдань третього виду складності є необхідність особистості проявляти творчу активність і віднаходити нові оригінальні рішення. У цьому випадку діяльність залежить від мінливості зовнішніх обставин і ускладнюється прямо пропорційно збільшенню кількості опосередкованих, абстрактних і складних роздумів, необхідних для вирішення таких завдань.

Узагальнення вищевикладеної інформації щодо складності виконавських завдань дозволило простежити такі закономірності, які потрібно враховувати під час формування готовності музикантів-інструменталістів до сценічної діяльності:

- збільшення кількості розрізнених елементів виконавської дії підвищує складність завдання;

- точність розпізнання ледь помітної різниці навіть одного складового елемента виконавської дії викликає більше зусиль для її відтворення;

- координація виконавської дії або хоча б одного з її елементів в умовах часового дефіциту ускладнює завдання;

- завдання, які вимагають опосередкованих, абстрактних і складних розумових операцій, завжди є складнішими.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, на основі аналізу інтерпретаторської діяльності музикантів-інструменталістів в емоціогенних умовах, Л. Котова дійшла висновку, що процес виконання складних завдань у режимі безперервної сценічної діяльності загальмовується, оскільки в умовах дефіциту часу можливості для віднайдення і активації відповідних слідів у довгостроковій пам'яті особистості значно

зменшуються. Завдання, що вимагають від особистості абстрактних розумових операцій та варіативності реакцій, ускладнюють сценічну діяльність.

Ю. Цагареллі, досліджуючи проблеми психології музично-виконавської діяльності фахівців, дійшов висновку, що феномен їх готовності до сценічних виступів необхідно розглядати як із позицій технічної оснащеності інструменталістів та підготовленості концертної програми, так і з позицій сформованості потреби у сценічному самовираженні. На думку дослідника, під самовираженням слід розуміти вищу форму прояву творчого фактора особистості під час інтерпретаційної діяльності. Саме здатність до самовираження і самореалізації робить фахівців новаторами і, як наслідок, конкурентоздатними. Ю. Цагареллі додає, що в аспекті самореалізації надзвичайно великого значення набуває готовність до інтерпретації музичних творів, під якою дослідник розуміє стан мобілізації всіх психолого-фізіологічних систем особистості для ефективного виконання дії.

За Ю. Цагареллі, готовність до творчої діяльності має три смислових відтінки, а саме:

- 1) наявність обсягу всіх необхідних знань, умінь і навичок;
- 2) незаперечне включення до реалізації програми творчих дій;
- 3) згода виконувати нові творчі дії.

Готовність до творчої самореалізації передбачає, на думку автора, неперервне вдосконалення професійних якостей музикантів, що знаходить свій прямий вияв у їх психологічній, педагогічній, технологічній, організаційно-методичній та естетичній готовності до діяльності. Ознаки готовності до творчої самореалізації формуються у процесі самостійної виконавської діяльності музикантів. Саме вона продукує їх індивідуальні професійні якості та реалізує особистісний творчий потенціал.

Самовираження Ю. Цагареллі пов'язував зі спеціальними знаннями, вміннями й навичками, що забезпечують комунікацію зі слухачами. Досить важливого значення також він надавав вмінням інтерпретаторів виконувати музичні твори в емоціогенних умовах (умовах прилюдності та підсумкової звітності), що в психолого-педагогічних дослідженнях пов'язується з таким напрямом, як «завадостійкість».

Компенсацією неузгодженості між уявленою моделлю такої програми і сигналами її реалізації виступає завадостійкість музикантів-інтерпретаторів. Недостатня сформованість цієї властивості, як правило, призводить до послаблення їх контролю за перебігом діяльності, розладу злагодженості автоматизованого відтворення виконавських дій, неадекватної оцінки отриманої інформації тощо.

Саме тому завадостійкість музикантів-інструменталістів до прояву негативної дії стресорів виступає одним із компонентів їх готовності до сценічної діяльності (Юник, 2007, с. 102).

За умови надмірного зростання емоційного збудження процеси гальмування не можуть його стримувати і спрямовувати в потрібне русло, і організм суб'єктів охоплює «панічне хвилювання».

Під його впливом у них, як правило, надзвичайно підвищується емоційна та рухова активність, виконавські дії стають імпульсивними, увага – нестійкою та розосередженою, пульс частішає, втрачається контроль над усім процесом діяльності. Виснажуючись від збудження, кора головного мозку впадає в гальмівний стан, настає фаза апатії. Вплив збудження на завадостійкість Я. Рейковський виклав у такий континуум: «... від змін, що проявляються в тих випадках, коли суб'єкт ефективно справляється зі стресом (мобілізація, подолання стресу, контроль над проявом емоцій), до тих, які свідчать про значні порушення саморегуляції (деструкція дій); негативним полюсом цього континууму є незапланований зрив».

На вивчення механізмів регуляції міри збудження і створення такого «оптимуму» були спрямовані зусилля Д. Юника, який експериментально довів, що рівень збудження залежить від індивідуальних характеристик емоційної реактивності музикантів-інструменталістів. На його переконання, оптимальною мірою збудження є така величина, яка без надмірної напруги мобілізує психологічну та фізіологічну сфери музикантів-інструменталістів на виконавську діяльність. Кожен інтерпретатор не містить у собі заданих ззовні критеріїв оптимальності, а з ростом виконавської майстерності виробляє свою внутрішню систему створення оптимальної міри збудження. Установлений «оптимум» не є статичним навіть для одного й того самого музиканта-інструменталіста.

Здатність музикантів-інструменталістів до саморегуляції є важливою умовою формування їх готовності до сценічної діяльності, адже завдяки саморегуляції регулятивні впливи інтерпретаторів передаються на процеси сприймання, переробки й реалізації як текстових, так і виконавських компонентів музичних творів. Під саморегуляцією розуміється вид активності музикантів-інструменталістів, спрямованої на самомобілізацію і розвиток їх можливостей для досягнення мети.

Отже, важливим складником готовності музикантів-інструменталістів до сценічної діяльності виступає їх психологічна завадостійкість. Саме тому подальше дослідження потребує її розгляду в контексті психологічної теорії стресу.

ЛІТЕРАТУРА

- Аболин, Л. М. (1990). *Эмоциональная устойчивость в напряженной деятельности, её психологические механизмы и пути повышения* (автореф. дисс. на соискание учёной степени доктора психол. наук: спец. 19.00.01 «Общая психология»). Москва (Abolin, L. M. (1990). *Emotional stability in intense activity, its psychological mechanisms and ways to increase* (DSc thesis abstract). Moscow).
- Ананьев, Б. Г. (2002). *Человек как предмет познания*. СПб.: Питер (Ananiev, B. H. (2002). *Man as an object of cognition*. SPb.: Piter).
- Бех, І. Д. (2008). *Виховання особистості*. К.: Либідь (Bekh, I. D. (2008). *Education of personality*. K.: Lybid).
- Зязюн, І. А. (2004). *Педагогічна майстерність*. К.: Вища школа (Ziazun, I. A. (2004). *Pedagogical mastery*. K.: Higher school).
- Пиже, Ж. (1994). *Избранные психологические труды: психология интеллекта и др.* М.: Междунар. пед. Академия (Piaget, J. (1994). *Selected psychological works: psychology of intelligence, etc.* M.: International pedagogical academy).
- Юник, Д. Г. (2007). Перспективні напрями вдосконалення процесу формування атрибутів контролю музикантів-інструменталістів. *Наука і сучасність: зб. наук. праць Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова (Yunyk, D. H. (2007). Perspective directions of improvement of the process of formation of control attributes of musicians-instrumentalists. *Science and modernity: Proceedings of the National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov*. K.: NPU named after M. P. Drahomanov).
- Юник, Т. І. (1996). *Вдосконалення методики запам'ятовування музичного тексту як засіб розвитку виконавської майстерності студентів-піаністів (на матеріалі педвузів)* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02). К. (Yunyk, T. I. (1996). *Improving the methodology of memorizing a musical text as a means of developing the performing skills of students-pianists (on the material of pedagogical universities)* (PhD thesis). Kyiv).

РЕЗЮМЕ

Балог Габор. Готовность музыкантов-инструменталистов к сценической деятельности как психолого-педагогической феномен.

В статье исследована проблема готовности музыкантов-инструменталистов к сценической деятельности. Сделан вывод, что способность музыкантов-инструменталистов к саморегуляции является важным условием формирования их готовности к сценической деятельности, ведь благодаря саморегуляции регулятивные влияния интерпретаторов передаются на процессы восприятия, переработки и реализации как текстовых, так и исполнительных компонентов музыкальных произведений. Проанализирована психологическая помехоустойчивость как важная составляющая готовности музыкантов-инструменталистов к сценической деятельности.

Ключевые слова: музыканты-инструменталисты, сценическая деятельность, феномен готовности, психическое состояние, самовнушение, саморегуляция, процесс восприятия, музыкальное произведение.

SUMMARY

Balogh Gabor. Readiness of instrumental musicians for stage activity as a psychological and pedagogical phenomenon.

The article examines the problem of the readiness of instrumental musicians for stage activities. It is concluded that the ability of instrumental musicians to self-regulation is an important condition for the formation of their readiness for stage activity, because thanks to self-

regulation, the regulatory influences of interpreters are transmitted to the processes of perception, processing and implementation of both text and performance components of musical works. Psychological noise immunity is analyzed as an important component of the readiness of instrumental musicians for stage activity. An analysis of the psychological and pedagogical literature has shown that the study of the readiness of instrumental musicians in the HEI for stage activities is impossible without a praxeological approach to understanding the concept of "readiness", as one of its leading ideas is "potentialization", i.e. readiness for purposeful training. The praxeological approach to the formation of the readiness of specialists necessarily involves both assessment of professional phenomena from the standpoint of the prospects of their development in a given direction and forecasting the results of future activities. Thus, planning of future actions should be characterized by reach, concreteness, accuracy and absence of contradictions. Such planning is combined with goal setting. The praxeological approach allows determining the basic principles of perfect pedagogical activity aimed at forming instrumental musicians' readiness in higher education institutions for stage performances, namely: goal-setting of pedagogical activity (determination of the main goal, as well as secondary, initial, intermediate and final goals of training and education of instrumental musicians); the ability to compare, analyze the goal and the results of interpretive activities both in the usual conditions and in the process of stage performances; forecasting the results of pedagogical activities taking into account the individual characteristics of the performing culture of musicians-instrumentalists; planning of future actions aimed at achieving high success of stage activity of musicians-instrumentalists; preparation for future stage activities, which includes extensive training and preparatory work for the acquisition of performing skills of musicians-instrumentalists; inhalation, i.e. the ability not to be guided in their own activities as exaggerated care and autocratic pressure on the personality of instrumental musicians.

Key words: *instrumental musicians, stage activity, phenomenon of readiness, mental state, self-hypnosis, self-regulation, process of perception, piece of music.*

УДК 378:792.8:7.08

Юлія Волкова

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
ORCID ID 0000-0001-8835-4089

Ніна Лісовська

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
ORCID ID 0000-0003-3719-3988

Володимир Трощенко

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
ORCID ID 0000-0003-4479-1097
DOI 10.24139/2312-5993/2021.03/541-549

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДАТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ ДО ХУДОЖНЬО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ ТВОРЧОСТІ У ФАХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета статті полягала у визначенні ефективних методологічних основ формування здатності майбутніх учителів хореографії до художньо-інтерпретаційної творчості в процесі педагогічної й постановочної діяльності. Методом теоретичного